

IZR. TANÜGYI ÉRTESÍTŐ

Felelős szerkesztő: Barna Jónás.

Megjelen minden hó 1-én. — Kiadja az „Orsz. izr. tanító-egyesület.” — Előfizetési ár: nem tagok számára egész évre 2 frt — Az egyesület tagjainak díjmentesen jár. — Az előfizetési pénzek és tagsági díjak Győri Adolf egyesületi pénztárhoz VI., Eötvös-utca 6. szám, küldendők. Szerkesztői iroda: VII., Sip-utca 12. sz.

TARTALOM: Halász Ferencz. Irta: Barna Jónás. — Embervédelem. Irta: Lederer Ábrahám. — Javaslatoak a földrajzi oktatás módszeréhez. Irta: Vadai József. — Egyesületi élet. — Vegyes közlemények. — Szerkesztői üzenetek. — Hirdetések.

Halász Ferencz.

Hazánk állami tanítói országosan ünnepségre készülődnek és mikorra jelen soraink megjelennek, testületek és küldöttségek tolmácsolták már jó-kívánságaikat, adtak kifejezést hálájuknak és szerény szavakba burkoltan hangoztatták talán kérelmeiket is azon férfiu előtt, ki közoktatásügyi miniszterünk után közvetlenül első főnökük, kinek kezeibe sorsuknak jó része van letéve.

Halász Ferenczet az isteni kegy, a szerény elemi iskolai katedréről magas állami polczra emelte.

Az igénytelen tanítói pálya széles ösvénynyé nyílt meg előtte. Száz-ezrek közül alig egy is jut el oda, a hova ő eljutott és midőn mint miniszteri osztálytanácsos férfikorának delén végigtekint csodás pályafutásán, bizonynyal hálatelt szívvel fordul a Gondviseléshez, mely megengedte neki, hogy nemzete kulturális fejlesztésének egyik elsőrendű tényezője legyen. Halász Ferenczet ritka akarakterővel párosult világos elme jellemzi, de bárha mint a politika embere nem indulhat mindenkor szive sugallata után, az élet olyan fordulópontján, mint Halász Ferencz életében a mostani, sorsa legmagasabb intézője előtt hajolt fővel, lelkében hálatelten el kell ismernie, hogy ő is csak törékeny eszköz mindnyájunk Ura kezében, ki fölött egykoron, a pályafutás végén, Isten és ember a *valódi érdem* szerint fog itélni. A mi szavunk nem a tömeg hizelgő szava és nem is volna méltó sem Halász Ferenczhez, sem e lapokhoz, hogy pusztá hizelgésekben üdvözöljük őt dicsőségének mai ünnepén.

Halász Ferencz eddig is sokat dolgozott, sokat alkotott. Fáradhatatlan munkásságának, ritka energiájának is bizonynyal nagy része van abban, hogy mint a kultuszminiszterium egyik elsőrendű tényezője a Hold-utczáig eljutott. Ámde, ha már volt tanítótársai között is bizonynyal sokan vannak,

kik éjjelt nappallá téve munkálkodtak szakképzettségükön, a diszes tanfelügyelői karban, hova ő jelessége folytán eljutott, szintén nem csekély azok száma, kik vele egy sorban állottak. És midőn Halász Ferencz e jeles gárdából mégis kiemelkedik, bizonynyal megvillan lelkében az a gondolat, hogy onnan, a hova rátermettsége folytán és Isten jóvoltából eljutott, félretéve az egyéni hajlamokat, ifjúkori benyomásokat, azon magas szempontok után kell indulnia elhatározásaiban és tetteiben, melyek a valódi államférfiut jellemzik.

Igen szép alkotásokra tekinthet eddig is vissza Halász Ferencz és ezt hangoztatni fogja előtte azon küldöttség is, melyet az Orsz. Izr. Tanítóegyesület meneszt eléje. De az ünnepi környezet nem alkalmas arra, hogy e deputáció elmondja azt is, mi szivünket nyomja, mely aggodalom lidércz-ként reánk nehezedik. Ki van adva a jelszó és napról-napra, évről-évre rohamosan szaporodik az állami iskolák száma. Hiszen az iskolák államosításáról vallott nézetünknek sokszor kifejezést adtunk már e lapokban és a jelen alkalomhoz nem illő, hogy az állami iskolák jelentőségét fejtegetessük, sem arra, hogy rámutassunk, hol van jogosultsága az állami iskolának. Adott esetben a tényeket vesszük és azt látjuk, hogy az államosítás fogatosítatik minden egyes esetben ott, hol a községek és felekezetek anyagi hozzájárulása mellett az állam lehetőleg olcsón jut új iskolákhoz. Ezen eljárás helyes is, de csak akkor, ha a tanügyi kormány nemcsak a kisebb felekezetek és községek iskoláit, hanem a leghatalmasabb felekezetét is ugyanazon arányban vonja hatalmi ügykörébe. A mitől pedig el nem állhatunk, a mit mint e haza egyenjogositott fiai követelünk, *hogy az állami iskolák jellegüket megtartsák*, nem pedig, hogy az állami iskolák czége alatt, a többi felekezet rovására, *egy* különös kedvezményekben részesüljön. Vagyis, hogy ne beszéljünk virágnyelven és képletekben, bármily tisztelői vagyunk is minden vallásnak és felekezetnek és bármily magasra tartjuk is a vallásos nevelés áldásait: *csak akkor* — de csak akkor kísérhessék az állami tanítók vallásukra való tekintet nélkül tanítványaikat az egyház által rendezett processiókban, ha a többi felekezetek gyermekeit is ugyancsak vallásukra való tekintet nélkül elvezetik a templomi ájtatosságokra. Mi nem helyeseljük sem az egyiket, sem a másikat és azt tartjuk, hogy az állam szuverénitása nem engedheti meg, hogy az egyház segédkező szolgálja legyen azon tanítók képében, kik egyedül az állameszmét szolgálni hivatvák. Pedig ez megtörténik nálunk a vallásos nevelés tetszetős jelszava alatt, holott a *szertartásos nevelés a vallásos neveléssel* össze nem cserélhető és miglen az elsőt a papokra, illetve az egyes felekezetek hitoktatóira kell biznunk, az utóbbi az erkölcsre való oktatással kapcsolatosan nem kívánkozik az utczára és a tantermekben az egyes felekezetek sérelme nélkül is tanítható. Az állam vezetőinek kezébe van letéve a haza, a nemzet sorsa és keservesen boszulná meg magát az oly szemforgató eljárás, mely a tetszetősség togájába burkolódzva, hamis jelszavak használata mellett oly állapotokat teremtene, melyek később szembeállítanak egymással az államot a felekezettel, vagy a kisebb felekezeteket az állammal és egy általa favorizált felekezettel. És

bárha Belgium nem a sokfelekezeti hazája, mint Magyarország, elég erre utalnunk, hogy mily zavarok származhatnak, ha az állam nem az egyedüli ur az ő iskoláiban.

És midőn Halász Ferenczet magas állásában e helyről üdvözljük, midőn azt kívánjuk neki, hogy sikerekben gazdag legyen pályája, midőn szivből kívánjuk neki, hogy ne csak addig környezze őt a tisztelet, míg a hatalom polczán ül, hanem hogy az egész magyar nemzet hálás megemlékezése fűződjék nevéhez még akkor is, midőn már csak alkotásaiban él és hat üdvösen fajára és annak szellemére, ne vegye rossz néven, ha egy kérelemmel járulunk ez alkalomból elébe: vegye t. i. figyelembe, hogy az állami iskola akkor felel meg igazán rendeltetésének, ha a tanszemélyzet a hazai felekezetek szerint arányosan van képviselve az egyes iskolákban és ne történjék meg ezentul azon anomália, hogy midőn egyes községekben az iskolák államosittatnak, csak a zsidó iskolát oszlatják fel már egy évvel vagy félévvel megelőzőleg csak azért, mert miután a szegény zsidó hitközségtől nincs mit átvennie, ne legyen kénytelen átvenni a terhet: a zsidó tanítót. Ennyit tartoztunk elmondani mély tiszteletünk hangoztatása mellett azon a napon, midőn *Halász Ferencz*ben közoktatásügyünknek nemcsak a mult egyik kiváló emberét, de a jövőnek egyik erős kezű és czéltudatos tanügyi vezérét ünnepejük.

Barna Jónás.

E m b e r v é d e l e m .

Irta: *Léderer Ábrahám.*

(Vége.)

A másik egyesület most lépett életbe Londonba, ezen czimmel: „*Youngs Womens Help society*“ (Fiatal leányok segélyegyesülete) és célja az, hogy a gyárakban magukat halálra fárasztó szegény munkásleányokat — a kiknek lakásuk London piszkos, munkásnegyedeinek szobákkal túlterhelt házaiban található — kellemes szórakozásokkal mulattassa, előadások által felvilágosítsa és betegség vagy munkahiány esetén anyagilag segítse, esetleg nekik tiszta és olcsó lakást és ételmezést, — tehát szellemi és physikai tápszert — adjon.

Ezen — a felnőtt emberek, a szülők javára életbe lépett — egyesületeknek — bár hiányos és tökéletlen — névjegyzékéből is kiviláglik, hogy mennyi történt már a humanitás terén; csak az a kár, hogy ily emberbaráti intézetek kevés lakhelyen és nem elegendő mennyiségben létesülnek; szaporodásuk nincs kellő arányban a népesség, a nyomor, a megélhetés nehézsége, a létért való küzdelem növekedésével. Így pl. hiányzik oly egyesület, a mely a szemérmes szegényeknek nyomor idején — különösen a lakbér fizetése alkalmával — segélyt vagy kölcsönt nyújtana és ezeket ily módon az elzülléstől, a kétségbeeséstől, a család kiirtásától és az öngyilkosságtól megmentené; a ki a mult hóban — a lapok által is közölt — szerencsétlen Faludi Béla altiszt szörnyü gyilkossági és öngyilkossági tetteről szóló szomorú hirt olvasta, be fogja látni, hogy az egyesek bünei egyszersmind a társadalom bünei is, az egyes rossz ember képzei, vágyai és cselekvései is az öröklés, a családi, iskolai és társadalmi nevelés eredményei.

A felelősség tehát a társadalomra is esik. Ezen gondolatot kell elterjeszteni, mert ez fel fogja kelteni a solidaritás érzetét és közös segítségre fog serkenteni.

V.

„Oh ember! megmondotta neked az Isten, mi legyen a jó, és mit kíván az Ur tetőled egyebet, hanem hogy igazságot cselekedjél, szeresd az irgalmasságot és hogy a te Isteneddel alázatosan járj.“

(*Micha 6. fej. 8. v.*)

A *felnőtteket* kell tehát óvni, védeni, nevelészetit preventív és emberbaráti szempontból; e mellett azonban a *gyermek*ek óvása és védelme is szükséges. Az egyiket meg kell tenni, a másikat pedig nem szabad elhanyagolni. Mert a szegénység, a nyomor, teljesen sohasem fog megszűnni, a halál mindig meg fogja fosztani a gyámoltalan gyermeket a gondoskodó szülőktől, az özvegyek és árvák mindig igénybe fogják majd venni a könyörületes emberek segítségét; tudatlan, szívtelen anyákra, önző, kegyetlen atyákra mindig fogunk akadni, kik saját gyermeküket vesztükre hagyják, halálra kinnözzák; fogyatékos érzékű, gyenge tehetségű és hülye gyermekek mindig fognak az állam és a társadalom anyagi és szellemi támogatására szorulni; kedvezőtlen testi, szellemi és erkölcsi gyermekek mindig rá lesznek utalva a — nekik éppen megfelelő — természetszerű magán vagy intézeti nevelésre és végül lesznek, — a mint vannak is — oly szerencsétlen gyermekek, kik az öröklés és a nevelés következtében, már zsenge korukban jönnek a büntetőtörvénynyel összeütközésbe. Ott tehát, a hol szegény, elhagyott árvák, munkakerülő, kolduló, beteg, elzüllött és bűnös gyermekek csavarognak az utcán, s a gondolkodó ember könyörületét, figyelmét keltik, ott az államnak és a társadalomnak egyesült erővel kell fellépnie ezen családi s egyszersmind társadalmi bajok gyors elkerülése, gyógyítása céljából.

1. Már a szentírás parancsolja, hogy a szegényeket támogatnunk kell. A szegénység és a nyomor gyakran lehetetlenné teszi, hogy pl. a házon kívül, a gyárban dolgozó szülők gyermekük testi, szellemi és erkölcsi jólétéről gondoskodjanak és így valóban örömmel lehet constatálni, hogy a társadalom a *gyermekkórházak*, a *lelenczházak*, a *bölcsődék*, a *gyermekmenhelyek*, a *szünidei gyermektelep*, a *szegény gyermeket tápláló és felruházó*-, a *magyar izr. kézműves és földműves*-, a *gyermekbarát-egyesület* és még sok-sok másféle gyermekvédő-egyesület és intézet fentartása által, az állam és a hatóságok pedig hasonló humánus egyesületek támogatása, az *ingyeniskoláztatás*, *ösztöndíjak kiosztása*, a gyermekvédelemre vonatkozó törvények kibocsájtása által teljesítik kötelességüket.

Legyen szabad csak egynehányat rövidesen emlitenem:

A „*Stefánia*“-*gyermekkórházban* a kórházilag orvosolt és ápolott gyermekek száma 1898. évben 1324-re rugott.

A *pesti izr. hitközség* „*Bródy Adél*“-*gyermekkórházában* 1897. április 20-tól 1898. decz. 31-ig összesen 13,220 gyermek nyert kezelést és ezek közül 1204 ápoltatott az intézetben.

A *pozsonyi* „*Ferencz József*“-*gyermekkórház* 1897. évben 337 beteg gyermeket vett fel és ápolott.

A „*Budapesti szünidei gyermektelep-egyesület*“ évenként 500 – 800 szegény fiu- és leánygyermeket küld egészséges vidékre, hogy ezeket a levegőváltozás mellett okszerű táplálással, egészségük fejlesztésében és társadalmi erkölcsük kiképzésében támogassa.

2. A mi a *szegény árvákat* illeti, már a szentírás is tiltja az özvegyek és árvák elnyomását, sőt több helyen parancsolja ezeknek támogatását, minek folytán minden korszakban könyörületben és emberbaráti pártfogásban részesültek.

A legutolsó kimutatás szerint Magyarországon 91 árva- és szeretetház van, melyekben évente mintegy 5000 gyermeket ápolnak és hasznos polgárokká nevelnek.

Oh Istenem, mi lett volna ezen szegény árvákból az emberszeretet nélkül? Testileg, lelkileg tönkrementek volna, mint beteg vagy elzüllött emberek éltek volna a maguk és a társadalom terhére és az állam költségén fegyencz- és börtönházakban töltötték volna szomorú napjaikat. Most pedig ezen volt árvaházi növendékek nemes, jószívű emberek támogatása következtében mint orvosok, tanfelügyelők, tanítók, mesterlegények vagy mesteremberek stb. szóval ki-ki tehetsége szerint tartja fenn magát és családját, boldogul és boldogít

A szeretet és árvaházi nevelés szép jövőnek nézhet eléje, annál is inkább, mert a kormány az ilyen intézeti tanítóknak szak- és czélszerű kiképzéséről a *Klotild szeretetházzal kapcsolatos szeretetházi nevelőképző tanfolyam* fentartása által gondoskodik.

3. Még szomorubb és szívzaggasztóbb, mint a szegény gyermekek és egészen elhagyott árvák sorsa, azon szerencsétlen gyermekek sorsa, *kiknek szülői rejtélyes elfajultság, természetellenes szivtelenség, gonosz önzés következtében gyermekeiket gyűlölik, minden szükséges tápláléktól megfosztják és halálra kínozzák.* A t. olvasók emlékezni fognak azon rettenetes esetekre, azon hihetetlen gyermekinzásokra, melyek a múlt évben Bécsben jöttek napvilágra. Hányszor olvassuk az ujságban, hogy 10—12 éves gyermekek lettek öngyilkosokká, mert szülői, tanítói vagy mesterei kegyetlenül bántak velük. Kérünk tehát *több szeretetet és több felügyeletet.* Itt szükséges volna, hogy az állam és a társadalom karöltve lépjenek fel teljes erővel, egész lélekkel, hogy ezen szerencsétlen ártatlan gyermekeket a korai physikai és morális haláltól megmentsek. A törvény mondja ki, hogy mikor és kinek a költségén alkalmazandó a kényszernevelés. (Lásd: „Die Zwangserziehung Minderjähriger“ von Landesgerichtsrath Dr. P. F. Aschmoth, Berlin, Gullenstag cz. művét“. Továbbá ajánlom azon „Wie schützen wir Kinder vor Misshandlung und Verbrechen von Wolfring Hydia, Wien cz. könyvét. Ezen szivreható művecskében azt mondja a szerző, hogy Angolországban ezen szerencsétlen gyermekek javára a gyermekvédő egyesületek áldásosan működnek, melyek 14 év alatt 281,000 gyermeket védtek, a mi azt jelenti, hogy mennyit ragadtak ki a szülői kézről. Ezek közt 45756 sebesült és kegyetlenül megkínzott é 1422 oly szerencsétlen gyermek volt, kik a kínzás következtében meghaltak. Ezen egyesületek legnagyobbikának czime: National Society for the prevention of cruelly to children, London.

4. A biblia *a szerencsétlen, fogyatékos érzékieket* is ajánlja az általános emberszeretet figyelmébe; de a nem ép érzékű gyermekek *kiképzéséről és neveléséről* nem tesz említést. Az ó- és középkorban ezen szerencsétlen embereket Isten által megbüntetett, a társadalom köréből kitzitott egyéneknek tekintették. Csak a múlt században lépett fel néhány emberbarát azon eszmékkel, hogy ezen nem ép érzékű gyermekek szintén kiképeztessenek és így hasznos polgárokká lehessenek, a miért is *Haiüy Balázs* a vakok, *Pereine Jakab*, *Rodrigo Abbé de l'Epél* a siketnémák és *Guggenmoos* salzburgi tanító a hülyék első intézetét alapította. Minálunk a gyógypaedagogia csak az utolsó években haladt előre.

A siketnémák számára van 6, a vakok számára csak 1, a hülyék számára 2 és a dadogók számára 1 intézet.

Van nálunk már sok, a gyermekóvásra szolgáló intézet, és a ki ezek iránt érdeklődik, olvassa el a következő nemrég megjelent közleményeket:

„Gyermekvédő intézetek Magyarországon“, szerkesztette és kiadta az 1899-ben tartott nemzeti gyermekvédő-kongresszus előkészítő bizottsága,

továbbá: „Budapest székesfőváros emberbaráti tan- és nevelő-intézeteinek ismertetése“ összeállította Szöts András, a községi szeretetház igazgatója; „Svájc árvaházai,“ tanulmány, írta Brocskó Lajos, a budapesti protestáns orsz. árvaház igazgatója. „Kinderheilkunde und Kinderschutz in Ungarn,“ dr. Tuszkád Ödöntől, Budapest. „A német birodalom nevezetesebb siketnéma intézeteiről.“ Írta Váradi Zsigmond. „A hülyék és azok nevelése“. Írta Szenes Adolf. („Gyógypaedagógiai Szemle“, szerkeszti és kiadja Németh László és Váradi Zsigmond.)

5. A hülyék és normalis gyermekek közt nagyon sokféle gyermeket lehet megkülönböztetni, melyek sem a hülyékhez, sem a normalis gyermekekhez nem számíthatók; ezeket 3 csoportra osztjuk:

1. A *genialis* gyermekek csoportja.

2. Azon gyermekek csoportja, kiknek tehetségei legnagyobbbrészt *normális állapotban* van, de egy tehetségök, pl. a hangérzékek, a beszéd-szerv, nagyon gyenge; és

3. azon gyermekek csoportja, kiknek agyveleje, idegrendszere általában gyenge, de a hülye gyereket az értelemre nézve minden tekintetben felülmulják, de a normalis gyermekekkel lépést nem tarthatnak. Nem képesek oly sokáig figyelni, oly rövid idő alatt valamit felfogni, oly könnyen valamit utánozni, oly gyorsan valamit betanulni, oly sokáig ezt emlékezetben tartani, mint a normalis gyermekek; ezek az ugynevezett *gyengeelméjű gyermekek*.

Ily gyermekek sok bajt okoznak a tanítónak, hátrányára vannak normalis tehetségű tanuló társaiknak, különösen pedig maguknak ártanak, mert a normalis gyermekek között testileg, szellemileg és erkölcsileg süllyednek. H. S. Stotzner, a drezdai siketnémák intézetének igazgatója, volt az első, ki a hatóságok figyelmét ezen gyermekek felé irányította és most már Németország sok városában külön iskolák (kisegítő iskolák) léteznek ilyen gyermekek számára; (lásd: „A gyengébb tehetségű gyermekek iskolái,“ felolvasta Lederer A. a Magy. Paedagogiai Társaságnak 1892. nov. 18-án tartott rendes havi ülésén. „A gyenge tehetségűek iskoláztatása,“ felolvasta dr. Juba Adolf, a Magy. Paed. Társ. 1899. december havában tartott rendes havi ülésén. „Die Unterweisung und Erziehung schwachsinniger, schwachbefähigter Kinder“ Wilhelm Reinke, Rector in Berlin, L. Oehmigke's Verlag „Hilfsschulen für Schwachbefähigte.“ C. Ziegler.)

És ámbár Dr. Verédy Károly, m. kir. budapesti tankerületi tanfelügyelő már 7 évvel ezelőtt „Reformeszék“ cz. előadása alkalmával ilyféle kisegítő iskola életbeléptetését indítványozta, és ámbár a fővárosi tanács ezen indítványt már el is fogadta, mégis vannak a fővárosban még most is oly iskolaszékek, melyek előítéletek következtében ily hasznos iskolák ellen nyilatkoznak, és eddig még semmiféle kísérletet nem tettek a gyengébb tehetségű tanítványok elkülönítésére. De nem az emberszeretet hiánya oka ezen elhalasztásnak, a kisegítő iskolaszék életbeléptetésének, hanem az előítélet, az önzés. Ezen akadályok megszüntetésének szükségességét az irányadó hatóságok be fogják látni s tapasztalni fogják, hogy a jól és helyesen felfogott egoismus követeli ezen iskolák felállítását, mert ezen intézetek által nemcsak a gyenge tehetségű gyermekek, hanem az ifjuság legnagyobb része, t. i. normalis iskolai gyermekek is gyorsabban és biztosabban haladhatnak.

6. De nemcsak a gyenge tehetségű, hanem azon gyermekek külön neveléséről és tanításáról is kell gondoskodnunk, *kik kedvezőtlen erkölcsi ösztönökkel, beteg hajlamokkal, abnormalis vágyakkal születtek*, vagy akik ezen erkölcstelen hibákat már az első években sajátították el, kik pl. már az iskola alsóbb osztályaiban tartósan önféjűek, kárörvendők, munkakerülők, hazugok, rosszindulatuak, tolvajkodók, szemérmetlenek, gonoszok, kegyetle-

nek, kikkel a szülők nem tudnak czélszerűen, a gyógypaedagogia szabályai szerint bánni, kik az állam törvényeivel össze nem ütköznek, de a kiknek erkölcstelen példái, rossz szokásai, durva kifejezései, a többi iskolai ifjuság magaviseletére rettenetes káros hatást gyakorolnak.

Ezen, az erkölcstelenséghez disponált gyermekeket még meg lehet menteni a bünpályától; — de nem a nyilvános népiskolában.

Eltekintve attól, hogy a közönséges bennlakás nélküli iskola naponkénti 4—5 órányi tanításával, sok szünidejével és normalis gyermekeknek megfelelő tantervével nem alkalmas ezen örökölt, vagy már odahaza elsajátított erkölcsi hibák gyógyítására; ily gyermekeknek kell, hogy más bánásmódjuk, más szokásaik, más felügyeletök, más vezetések, más tananyaguk legyen.

Ezen a rosszra hajlandó gyermekeket már zsenge korokban kell egyéniségük szerint elkülönítve, de figyelemmel, türelemmel és szeretettel vezetni és nevelni. Itt érvényesül e közmondás: „Könnyebb a betegségtől óvakodni, mint azt gyógyítani.“

Már vannak ily intézetek, menedékházak, javító-intézetek; csak kettőre bátorkodom figyelmeztetni: 1. „*Das Rauche Haus*“ név alatt ismeretes világhírű menház, mely most háromféle nevelő-intézetből áll és 2. *a drezdai főv. hat. által fentartott gyermekjavítóiskola*. Ezen intézetben utolsó évi jelentés szerint az 1894. évben 53 fiu és 17 leány, összesen 70 gyermek volt, ezek között 48 lopás, 4 csavargás, 3 erkölcstelenség, 1 testi sértés és 4 rossz magaviselet tanúsítása miatt került az intézetbe. Ezen 70 gyermek közül hatvanat az iskolai hatóság és tizet a törvényszék adott át az intézetnek.

Minálunk is érezték az ilyen intézetek szükségét, különösen boldogult *Molnár Aladár*, kinek a *szeretetházak* életbeléptetését köszönhetjük; de ezek most legnagyobbbrészt szegény és árva gyermekek nevelésével foglalkoznak.

Minálunk is életbelépett ily emberbaráti egyesület, t. i. az *országos gyermekvédő egyesület*, melynek czélja az anyagi vagy erkölcsi romlás veszélyének kitett 6—18 éves gyermekeket pártfogásába venni s őket iskolaköteles koruk betöltéseig a VII. kerület, Jókai-ut 12. sz. a. berendezett menedékházban neveltetni, az elemi iskolai tanulás bevégezése után pedig iparos tanoncok, esetleg gazdasági vagy gyári alkalmazottak gyanánt elhelyezni.

Dr. Verédy Károly fő- és székvárosi m. kir. tanfelügyelő, ki a fővárosi iskolaügy emelése és többféle üdvös intézmény életbeléptetése körül számos érdemet szerzett, egy megszívlelendő körlevelet intézett a főváros minden népiskolájának igazgatójához, amelyből kiderül, hogy törekvése oda irányul, miszerint a hatóság és a társadalom a családban nem gondozott tanköteles gyermekek számára *gyermekotthonokat*, a tökéletesen romlottak számára pedig *javitó-intézetet* hívjon életbe és fenntartson.

7. Ezen felsorolt gyermekeken kívül vannak olyanok is, kik már mint *iskolás gyermekek lopnak, gyujtogatnak vagy más büncselekmény által jönnek összeütközésbe a büntetőtörvény rendelkezéseivel.*

Voltak oly idők, midőn 10—12 éves gyermekek ily kihágások miatt a felnőttekkel együtt kerültek a dolog- vagy fegyenczházba, és a tapasztalat azt tanította, hogy ezen szerencsétlen fiatal koruk a felnőtt bünösök társaságában erkölcsileg nem javultak, hanem sülyedtek.

Magyarországban az 1878. V. t.-cz. gondoskodott arról, hogy a fogházra ítelt, de életük 20-ik évét túl nem haladott egyének magánelzárás helyett javító-intézetbe szállittassanak és az igazságügyi kormány ennek következtében 4 javító-intézetet állított fel és pedig *Aszódon* 1884, *Kolozsvárott* 1885, *Székes-Fehérvárott* 1895, fiuk, és *Rákospalotán* 1890, leányok számára.

Az 1899. évben Budapesten a II. nemzetközi gyermekvédő-congressus kiállítása alkalmával a m. kir. igazságügyi miniszterium egy érdekes tanulmányos könyvet adott ki, mely ezen 4 javító-intézetről bő jelentést tesz, melynek olvasását minden hazafinak, különösen minden tanítónak figyelmébe ajánlom és melyből csak néhány tanulmányos statisztikai adatot fogok közölni. Ezen 4 javító-intézetbe 1884-től az 1889. év végéig befogadott növendékek száma 1294-re rugott. Ezek közt 310 budapesti, 520 más városi és 461 falusi volt. Vallásra nézve volt 798 róm.-kath., 344 más keresztény és 149 zsidó. 31 növendéknél élt- vagy testi épségelleni cselekmény, 746 nál nyereségvágyból elkövetett bűn, 34-nél gyújtogatás, 9-nél szemérem elleni büncselekmény, 7-nél közhatóság, közcsend és közbiztonság elleni büncselekmény, 209-nél csavargás és koldulás és 255-nél erkölcsi romlottság volt a befogadás oka.

A mi a nevelés eredményét illeti, kimutatja ezen könyv, hogy az eddig kísérletileg kihelyezett növendékek száma 447-re, és a véglegesen kihelyezetté 451-re rugott, és hogy ezek között 571, tehát a legnagyobb rész jó, 72 ingadozó, 131 rossz, 87 ismeretlen viseletű volt, 35 pedig meghalt. Az igazságügyminiszteri jelentésből kiderült az is, hogy a kihelyezett növendékek közt nagyon sokan szép állást foglalnak el a társadalomban, és hogy ezen fiatalok bünsök a czélszerű nevelés által hasznos polgárokká váltak.

Ezen csak hézagosan felsorolt adatok már örvendetes tanuságot tesznek az emberszeretet és gyermekóvás terén, különösen az utolsó évtizedeken át gyakorolt jótékonyaságról és az életbelépett gyermekvédő-intézetekről; fennszóval hirdetik ugyancsak ezek, hogy még sok kívánni valót hagynak hátra, úgy mennyiségre, mint minőségre nézve.

Évenként juthatunk azon szomorú tapasztalatra, hogy ezen jótékony intézetek választmányai fájós szívvél kénytelenek sok szülő nélküli, szükölködő árvát, elhanyagolt csavargót és erkölcs-romlásnak kitett gyermeket visszautasítani a kellő részvét, hely és anyagi eszközök hiánya következtében.

Az évi jelentésekben felsorolt alapító, pártoló és rendes egyesületi tagok között még nagyon sok oly polgárt kell nélkülözni, a kiket a sors földi javakkal gazdagon megáldott, a nélkül azonban, hogy szívet is adott volna nekik, melynek szavára hallgatva, vagyonuknak csak csekély részét áldoznák szegény szenvedő embertársaikra, oly polgárokat, kik minden földi élvezetben részesülnek, a nélkül, hogy kötelességüknek tartanak éhező beteg felebarátaiknak legnélkülözhetetlenebb szükségletei kielégítéséhez járulni és a kik szívtelen közömbösségük által a jótékony emberek nemes törekvéseit, a társadalmi bajok gyógyítását gátolják.

Ezen, nemcsak minálunk, hanem más országokban is észrevehető szomorú tapasztalatok a művelt nemzetek emberbarátaikat azon közös eszme kivételére indították, hogy életbeléptessék a nemzetközi gyermekvédő-congressusokat, azon feladattal, hogy a gyermekvédelem iránt mindenütt terjeszszék az általános érdeklődést és hogy a nyilvános nemzetközi gyűléseken mindazon kérdések vitassanak meg, melyek a kiskorúakat — faj, nem és valláskülönbség nélkül — közösen érdeklik s melyek az emberi társadalom fejlődésének érdekében a kiskorúakkal szemben szem előtt tartandók.

Ezen magasztos eszme meg is valósult és az I. nemzetközi gyermekvédő-congressust Firenzében 1896. évben a nemesszívü Bátor Adolf Scander Levy elnöklete alatt tartották meg.

„Primo congresso internazionale per L'anfanzia“ czimü naplója nagyon sok, az ifjúság javára létesítendő általános propagatióra, az ifjúság testi, erkölcsi, szellemi javítására vonatkozó emlékiratokat, beszédeket, indítványokat és határozatokat tartalmaz, melyek szép reményekre jogosítanak az iránt,

hogy ezen emberbaráti terveket a szenvedő emberiség, az elhagyott ifjuság javára keresztül fogják vinni.

Még érdekesebb és tanulságosabb volt a br. Malkome Jeromosné indítványára 1899-ben Budapesten tartott II. nemzetközi gyermekvédő-congressus Rakovszky István elnöksége és György Aladár alelnöksége alatt.

Lélekemelő és emlékezetes látvány volt ezen, a világ minden részéből idesereglett híres férfiaktól és hölgyektől, orvosoktól és jogtudósoktól, tanároktól és tanítóktól álló gyülekezet, mely a gyermekek bajai fölött lelkesedéssel, gyakorlati észszel és kitartó buzgósággal tanácskozott.

A paedagogiai szakosztályban tartott előadások teljesen igénybe vették a nemzetközi hallgatók figyelmét; ezen értekezésekhez csatolt és elfogadott irdiványok jó hatással lesznek a gyermekvédelem általános előmozdítására.

Legyen szabad ezen gazdag tárgysorozatból csak néhány előadás címét felsorolni: „A házi nevelés ferdeségei”; „A gyermekek korai érettsége”; „A valláserkölcsi nevelés”; „A kiseddóvás és a kiseddnevelés”; „A jó irányu gyermekirodalom”; „Az iskola belső szervezetének módosítása a gyermekvédelem szempontjából”; „A helyi gyermekvédő-egyesületek”; „Vannak-e a mai iskola belső életében tényezők, a melyek a gyermekvédelem szempontjából módosulandók?” stb.

Még fontosabbak és érdekesebbek voltak a többi osztályokban, t. i. az orvosi, a jogi, a jótékonyági és emberbaráti szakosztályokban tartott előadások, pl. „A szenvedő gyermekek védelméről Oroszországban”; „A gyermekek halandóságáról Budapesten”; „A születés előtt való gyermekvédelemről”; „A szülői hatalom korlátozásáról”; „A törvénytelen gyermekek jogi állásáról”; „A munkásgyermekek neveléséről”; „A szünidei gyermektelepről”; „Az utcán kóborló és elhagyatott gyermekek megmentéséről”; „A szegény gyermekek felruházásáról”; „A svájci gyermek-védelemről” szóló értekezések stb. Csak azt kell sajnálnom, hogy a többi előadás címét és felhozott irdiványokat tér hiánya miatt nem közölhetem és csak azt kívánom, hogy ezen elhangzott szép szavak minél előbb váljanak tettekké, hogy pl. minden helységben egy gyermekvédő-egyesület működjék, melynek tagjai figyelemmel kísérik a családi, iskolai és társadalmi nevelést, előmozdítják a jó nevelés feltételeinek lehetőségét, eltávolítják a jó nevelés akadályait és megszüntessék a rossz nevelést.

Most, t. hallgatóim, bocsánatot kérek, hogy éppen ezen tárgyat, t. i. a gyermekvédelmet választottam mai értekezésem tárgyául. Erre azonban két ok indított:

1. Azon szempontból indultam ki, hogy minden hazafi, minden honleány, minden nemesszivü ember, de különösen minden tanító, kell, hogy érdeklődjék, a különböző emberbaráti, az ember- és gyermekvédelem számára rendelt intézetek ismertető leírását, tárgyalását tanulmányozásának tárgyává tegye és hogy az emberszeretet eszméjének elterjesztéséhez és ennek gyors és általános megvalósításához hozzájáruljon.

Oly néptanító, ki a szegény nép nyomorával, káros előítéleteivel, erkölcsi hiányaival szemben tevékeny részvétet nem érez, a szegény, szerencsétlen, elhagyott gyermekek szomorú sorsán segíteni nem törekszik, jó nevelő, erkölcsös jellemet képző sohasem lesz, oly közömbös, emberszeretet nélküli néptanító boldogulni sohasem fog a tanítói pályán, az ne maradjon néptanító.

2. A boldogult Lederer Bernát és különösen nemesszivü elhunyt neje, Lederer Mária, sok emberbaráti egyesületnek voltak alapító tagjai, szegény szemérmes családok helyzetének javításáról gondoskodtak; neveik a jótékonyág egén fognak fényleni és emlékük mindig áldássá fog válni.

Javaslatok a földrajzi oktatás módszeréhez.

Daczára annak, hogy a sajtó naponta hizeleg olvasóinak azzal a frázissal, mely szerint a mai emberiség látóköre igen kiterjedt s a nagy földrajzi távolságok mindinkább összezsugorodnak: aki fáradságot vesz magának, hogy társadalmunk földrajzi ismeretei felől tájékozást szerezzen, nem a legkedvezőbb benyomásokat fogja szerezni.

Magam is gondolkoztam már a felett, hogy a különben feltünő értelmiséggel és természetes észszel bíró magyar nép földrajzi ismeretei az aránylag jó népiskolák mellett is mennyire kezdetlegesek s különösen szembeötlő, hogy a térképpel való ábrázolás iránt a legtöbb ember igen kevés fogékonysággal bír. Nem arról van szó, hogy a térkép finomabb nyelvezetét megértésük, csak annak lehangosabban kiáltó szavait! Nemcsak az egyszerű népiskolát végzett egyének, de egy-két polgári vagy gimnáziumi osztályt végzettek közt is a legtöbb ember sehogysen találja magát otthon a térképen; attól pedig éppenséggel nagyon távol áll, hogy annak szépségeit élvezni tudná. Sajnosan tapasztalhatjuk, hogy a térképpel legtöbb ember úgy van, mint a zenét nem értő ember a kótával: borzad tőle s a szakértőkre bizza, pedig a térképolvasásra mai nap már minden embernek szüksége van, ez nem olyan, mint a kótaalvasás, a földrajzot nem lehet czigányosan hegedülni, ehhez muszáj meglenni a térképismeretnek. A ki földrajzi ismerettel nem bír, olyan, mint a vak ember, csak hallja, hogy történt valami, de nem tudja, nem látja, hol történt. Én hajlandó volnék az egyes emberek korszerű műveltségének fokát az illető földrajzi ismeretéhez képest állapítani meg, hiszen az egész földgömböt behálózó táviró repülő hiri naponta vizsgáztatnak bennünket a földrajzból s továbbképeznek, ha már kellő szakismeretekkel bírunk.

Ezen tapasztalatok és kívánalmak önként azt a gyanut ébresztik fel az emberben:

1. hogy a földrajzi oktatással nem foglalkoznak mindenütt elegendő ügyszeretettel s a tárgyhoz méltó buzgalommal;

2. hogy egészben véve a földrajzi oktatás módszere nem biztosítja a kellő eredményt.

Az első pontra nézve sajnálattal kell megnyugodnunk abban, hogy ilyen eljárásban részesülnek más tárgyak is s a tanító egyéni hajlamai, képzettsége és munkakedvéhez képest ez mindig így lesz.

Hanem a második pontra nézve, előttünk áll a tényleg a cselekvésre s ha a földrajzi oktatás módszere nem biztosítja a kellő eredményt, vizsgáljuk először is, hogy mi ennek az oka, hogy aztán megállapíthassuk a teendőket.

Valamely tanítási módszer elbírálásánál nézetem szerint következő szempontok lehetnek irányadók:

1. mint módszeres eljárás az ember természetes képességére van-e alapítva,

2. az ismeretnyújtás fokozataiban követi-e a lelki képességek természetes fejlődési utját s képes-e azokat a fejlődésben előrevinni,

3. gyakorlati alkalmazásában képes-e előteremteni a tanítás azon segédeszközeit és módjait, melyek a maradandó siker biztosítására okvetlen szükségesek.

Ezen szempontokat érinteni nem azért láttam szükségesnek, mintha ezuttal a mai tanítási módszer és a segédeszközök egész kritikáját adni kívánnám, hiszen ezzel amugy is elég gyakran találkozunk és foglalkozunk, e helyett helyesebb eljárást vélek követni, ha mindjárt a javaslataim alapját képező gyakorlati tapasztalatokkal s aztán a javaslatokkal leszek bátor előhozakodni, melyeket olyan sorban rendeztem, amint a bírálati szempontokat

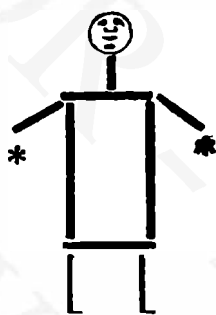
egymásután állítani czélszerűnek láttam, — magát a bírálatot aztán úgy a fennálló módszer, mint az én javaslataim fölött, illetékesebb fórumra nem bízhatnám, mint a szakemberek ítéletére.

* *

Gyakran fölszólitottam egyik-másik földmives embert, hogy rajzolja le nekem édes hazánk határait, hadd győződjem meg, tudja-e, milyen alakja van annak a földterületnek, a melyet mi az egész világon legjobban szeretünk. Ezen fölszólitásra többnyire azt a feleletet kaptam, hogy még nem próbáltam. Csak igen ritkán találkoztam azzal a válasszal, hogy nem tudom. Ebből igen egyszerű azt következtetni, hogy ha próbálgatná, akkor le is tudná rajzolni a legegyszerűbb ember is, ami igen természetes; én tehát megmutattam, hogyan kell s egy pár próbára meg is tanulta mindenik.

Eféle kísérletek alapján bárki is meggyőződhetik a felől, hogy a nép gyermekeit éppen úgy meg lehetne tanítani a térképolvasásra, mint a hogy a betűolvasásra megtanítjuk, csak úgy kellene kezelnünk a földrajztanítást, mint az írva-olvasást, tudniillik kellő időben kezdeni helyes módszerrel és buzgalommal folytatni.

A tanítók között bizonyára sokan vannak, akik a népet ismerik, — próbáljuk csak elgondolni, mi az oka annak, hogy ez az alak úgy a kis gyermek, mint az öreg ember előtt

embert ábrázol, holott ez az alak, mint vázlat is igen primitív?

Ennek az oka nem egyéb, mint az, hogy ezt az alakot már a kis gyermek berögzíti a rajzolás közben agyába s összeköti az ember fogalmával, dacára annak, hogy ez az alak mint rajz nem testet ábrázol.

Mikor a 6 éves gyermek az *i* hangja mellett krétával meghúzza az *i* betű alakját, — akkor a rajz szintén bele fényképeződik a szem recze-hártyájáról az agyba, — ott megmarad és a betűkép a hangfogalommal egyesül. A gyermek tehát képesítve van arra, hogy 6 éves korában hang és betűképet perczipiáljon, azokat összekösse és rögzítse.

Próbát tettem ugyanezen alapon 6 éves gyermekekkel térképrészletet perczipiáltatni a következő módon:

Krétát véve elő, a fekete táblán megrajzoltam olyan vonalat, melylyel a térképeken a folyót szokás jelölni és fölszólitottam a növendéket, hogy mikor én ezt csinálom, mondják hangosan: „*viz foly.*“

Azért megmondtam nekik, hogy amerre húzom, arra foly; ezt is elhitték; mikor pedig a rajzot továbbhúzva oly rajzot csináltam, mint a milyennel a tavat szokták ábrázolni, megmondták rá, hogy „*viz áll.*“ Itt már csak egy lépéssel kellett volna tovább menni s meg lett volna a *tó* fogalma. Azonban vegyünk elé egy folyót, például a Duna rajzát hazánkban és rajzoljuk a gyermekek elé arányos alakban és nevezzük meg a gyermekek előtt, hogy ez a *Duna*. Ha ők ezt a vonalat kicsinyben és nagyban, táblán és papíron mindig egyforma arányúnak látják s megnevezésül mindig ezt hallják: *Duna*, akkor ez a vonal éppen úgy agyukba fényképeződik, mint az *i* betű s e vonal képe azonnal felidézi a *Duna* fogalmát, amihez kötve van s ha véletlenül egyik fiu kabátja ilyen alakban szakad el: arra is rámondják,

hogyan olyan mint a *Duna*. Ez az eredmény egészen természetes munkája az emberi agy tevékenységének, tehát az ember belső képességeinek éppen úgy, mint az, hogy a gyermek egy év alatt az összes betűket képes lesz rajzolni s mindenik tanító bizonyítom lehet rá, hogy ha a gyermekkel előbb és többször gyakorolnánk a nyomtatott betűk utánzását; jobban megismerné ezeket mint az írottakat. Ez igen természetes, mert a betű képének felmutatása és szemléltetése még csak fél munka éppen úgy, mint a rajzolás nélküli térképszemléltetés. Az értékes és maradandó munka ott kezdődik, ahol az alak az ujjak működése által lassankint előállított kép által az agyba vetődik, mert amint a szem reczehártyáján előáll a rajz, — úgy képződik és állandósul az meg az agyban is.

Azt hiszem, hogy ha ezek után kijelentem, hogy maradandó térképismeretet csakis rajzoltató eljárással lehetséges szerezni: ezzel sem újat, sem meglepőt nem mondok, de azt is hozzá kell tennem, hogy a rajzoltatás keresztülvitelében helytelennek látnám azokat követni, akik már kész vonalakon más szín, vagy vastagabb vonal húzásával akarnak térképismeretet nyújtani. Ezt én a tanítás és tanulás kigunyolásának tartom. Rosszabb még annál is, mint mikor valaki az ablakon át utánrajzol, mert ott legalább arra ügyelnie kell, hogy a felül levő papír meg ne csuszszék, míg itt kényelmesen, a már kész vonalon utazik, akár csak gyorsvonaton haladna! Pár pillanat alatt körülhúzza vagy kipontozza a kész uton Magyarország határát, végigszalad a kész folyókon a nélkül, hogy a részletek agyában maradnának s nem is szerez állandó tudást az alakok ismeretéből soha. Egy negyedóra alatt készen van hazánk térképe, — de *tudás?* — az nincs. Ez a munka játéknak is csekély értékű földrajzi ismeretnyújtás szempontjából.

A térképrajzolás ott kezdődik, ahol az egyén önmagától indul s utánnozni készül egy előtte levő alakot. Itt az írott az agy indítja és vezeti, nem pedig egy kész utvonal. Az agy munkája alatt két kép áll elő, egy a papíron és egy az agyban. Ha az agy e képeket többször előállította az eredeti után: végre képes lesz a minta mellőzésével, — az agyban megmaradt kép után is előállítani s minél többször előállítja az ujjak közreműködésével, annál erősebb lesz az agybeli kép is. *Ez a maradandó tudás.*

A térképtudáshoz tehát olyan munka által juttatom a növendéket, mint a minőt végez az a tanító, aki az irvaolvasást tanítja.

Mint a milyen jól megképződik az agyban az *i* betű alakja, mikor a gyermek íróját e szavak kíséretében húzza: jobbra föl, benne félig le, kerek jobbra fel; éppen olyan jól képződik meg az agyban egy folyó vagy hegység képe, ha a kéz annak rajzát az égtájak és a haladás irá yának elmondása, ismételtetése közben előállítja, de csakis akkor, ha az alakot maga állítja elő, nem pedig ha készen kapta s a kész vonalon utazik.

Hogy inductive a tanteremből kiindulva, haladjunk s hogy egyidejűleg a távlati rajzot is, az alaprajzot is adjuk, — ezt a gyakorlatban levő eljárásból készséggel követem. Helyesnek látnám azonban ezt az eljárást javítani azzal, hogy a gyermek ugyanazon a képen is lássa a távlati rajzot és annak alaprajzát. E mellett azonban a távlati és alaprajz külön képeken is szemléltethető.

A földrajzi rajzoltatást illetőleg térképrajzoltatást igen czélszerű bizonyos játékszerű mellékfoglalkozásokkal kísélni.

Legyen szabad egy párt ezekből fölemlítenem.

Egy fölállított táblaszerű keretben a növendékek Magyarország domborművü, térképét készítik meg gyúrható agyagból, azután festékekkel fölrajzolják a folyókat, határokat stb.

Az iskolaudvar egyik homokos oldalán léczkeretbe vizes homokból domborművű térképet alkotnak a tanító felügyelete alatt.

Vagy:

Az osztály bevonul a téres udvarba s egymással kezettfogva, úgy áll föl, mint minő alakban a Kárpátok körülveszik hazánkat Pozsonytól a Vas-kapuiig. Ekkor fölhívásra meghajtják magukat a Kis-Kárpátok, a Magas-Tátra stb. Azán a tartalékban hagyott tanulókból csapatok indulnak és elhelyezkednek a Bakony-, Vértes-, Eperjes-Tokaji hegység stb. Majd felhívásra növendékek lépnek elő és egyik meghuzza pálczával a Duna folyását, másik a Tiszát stb. Egy fél óra alatt meg van alakítva hazánk térképe és felszólításra a hegycsoportok, heglánczok megnevezik, hogy melyik folyó folyik el lábaiknál. A különböző nagyságu fiuk, ha nem is elég arányosan, de hozzávetőleg a hegymagasságok közti arányt is feltüntetik, amennyiben az alacsonyabbak ülve foglalnak helyet.

Ezek az alakítások igen kedvesek és tanulságosak a tanulók előtt s a hasznos játék egy neme gyanánt alkalmazhatók. Én azt tapasztaltam, hogy a melyik növendék a csoportot efféle földrajzi játékokra tanítanak, nagy kedvvel fog hozza, de hát mely tárgyhoz nem kell ez? Az egész tanítás olyan munka, a mit kedv, előszeretet és találékonyság tehet sikeressé.

Mikor a fekete térképrajzolásban a növendékek már haladást tettek, mikor nemcsak az alakok elhelyezkedésével, hanem az összehasonlítással is tisztában vannak: következik a színes térkép.

Nem álítom, hogy a tanulók fekete térképmunkái egészen művésziessé lesznek, de ezen a fokon még nem is az a cél, hogy művészi kép legyen előállítva, hanem csak az, hogy ezek elkészítése *mint munka* hozzájáruljon a a növendékek földrajzi tudásának biztos megállapításához.

A színes térkép úgy viszonylik a fekete térképhez, mint az őszhang a prim szólamhoz.

Ha egy fekete térkép egyenkint ölti fel azokat a színeket, a melyek szükségesek, hogy belőle színes térkép legyen: ez hasonlít ahhoz, mikor a prim szólamhoz a többiek csatlakoznak. Együttvéve az egészből áll elő az őszhang minden szépsége.

Ha már a fekete térkép előállítása is oly érdekes volt; mennyi örömet és nemes élvezetet fog nyújtani a színes térkép előállítása. Ebben is benne van az őszhang minden bája és gyönyöre.

A színes térkép olvasásában szintén együtt kívánom vezetni a növendék kézimunkáját a megismeréssel. Tehát ecsetet elő és vízfestéket! Ez nemcsak földrajzi ismeretet fog nyújtani, hanem *izlést és kézügyességet is*. Vonjuk meg vékonyan a síkság határait s elő a jellemző szép zöld festékekkel. Mai nap már olcsón lehet ezekhez a kellékekhez jutni a falukon is.

Itt azonban ismét hangoztatnom kell, hogy a növendéknek kezébe csak mintát adok, de kiszínezni való térképet sohasem, — hacsak nem maga a növendék készítette azt.

Az ország határának feltüntetése után adja meg a növendék a Nagy-Alföld, a Kis-Alföld, a Dráva és a Száva csatlakozó síkságainak körvonalát, aztán az emelkedések fokozatainak körvonalát, s az ország különböző részein az egyenlő talajmagasságokat egyszerre fesse ki s mikor így az emelkedések alapszínét megcsinálta, vagyis mikor a színes térkép készen van, akkor rajzolja bele a fekete térképet.

Igy aztán világos fogalma lesz arról, hogy pl. a folyó utja idomul a talaj viszonyaihoz. A képzés felsőbb fokán aztán majd megtanulja azt is, hogy a vizek minő átalakító munkát végeznek a szárazföld domborzati viszonyain és határain.

Nézetem szerint ha már egyáltalán véve készen akartunk adni valamit, (mintán kívül) és a színes térkép készítése például nem vihető keresztül a tanulók nagy száma, vagy más akadályok miatt: akkor is inkább adjunk a növendék kezébe színes alapnyomatot, a melybe aztán ő fekete térképet rajzol, mert ezt a munkát csakis gondolkozva lehet végezni s a nevelésben csak olyan cselekvésnek van értéke, a mely gondolkozva történik.

A színes térkép készítése már valóságos műélvezetet nyújt a növendékeknek, nemesíti izlésüket és fejleszti művészi érzéküket. A színek megkülönböztetése, az átmenetek elkísérése, a hasonlók fölkeresése, a fokozatok megállapítása egyiránt értékes, képző munka.

A fekete és színes a térkép előállítása képezi az én földrajzi irva-olvastató eljárásomat, a melyről sem azt nem állítom, hogy új, sem hogy az én találmányom, mert hiszen akárki rendszert alkothat magának belőle, hanem azt az egyet tapasztalataim alapján határozottan állíthatom, hogy *siker*es. Nem kell ehhez, hogy a tanító rajzművész legyen, csak annyit tudjon rajzolni legalább, mint a mennyit a legjobb tanulótól vár.

Hogy a földrajzi képzés fokozatait mint töltjük ki a természetrajzi, néprajzi, történelmi és geológiai ismeretekkel ezt ezen a helyen részleteznem fölösleges. Elég lesz tatán, ha egyszerűen érintem, hogy a földrajztanítónak tisztába kell lenni azzal, mint ad életet a füvek, fák, növény és állatvilág ismerete a síkoknak és hegyoldaloknak, mint magyarázza meg a talaj és kőzetek ismerete a földművelés és ipar jelenségeit s mint lesz térképrajzolás közben minden új fogalom érdeket keltő eszközzé a tanító kezében.

A közvetlen hatás, az előadás élénksége azonban feltétlenül megköveteli, hogy a tanító hazánk egyes részein megforduljon. Ezt a kívánalmat különösen a földrajz hazafiságra nevelő hatása kedvéért hangsúlyozom s határt szabok neki: a haza határait, mert azt elvégre sem lehetne oda fokozni, hogy a földrajztanító Afrikát és Amerikát is járja be. A legfontosabb a mit a népiskolai földrajztanítástól várhatnak, hogy hazafiságra neveljen. Ezért volna kívánatos, hogy hazánk földrajzát a legnagyobb közvetlenséggel, legmegkapóbban adjuk elő. E célból a tanítóegyleteknek turista kirándulásokat kellene rendezni, mint ezt a fővárosi tanítóegylet turista-köre teszi s ezen kirándulásokat a kormánynak támogatnia kellene, hogy a tanfelügyelő efféle kérdést intézhessen a tanítóhoz:

„Melyik vidéket tanulmányozta tanító ur a múlt nyári szünidőben?“(*)

Az olyan tanító, a ki legalább hazánk egyes részeit beutazta, könnyebben bevezeti növendékeit a tanítás előszobájából a belső termekbe, élénkebben tanít más országokat is, megelevenítik a láthatárt, benépesíti a mozgó világ jelenségeivel; a síkok a gulyák kolompjától, a hegysorok a zakatoló gyárak zajától hangoznak; amott Számum előtt menekülő karaván képét, a Sarkkörök a földrajzi tudományért küzdő utazók küzdelmeit tárják a növendék elé s mindez oly megragadó a tanulóra, oly üdítő és ismétlődő élvezet a tanítóra, a miben talán el sem lehetne fáradni.

A rajzoltató földrajztanítás azonban nemcsak azért jó, hogy a biztos tudást lehetővé teszi, hanem azért is, mert a növendék fejleszthető képességeire alapítható s azok fejlődésével párhuzamban vezethető, tehát egy jó módszer alapvető előnyeit határozottan bírja s mint pár részletben bemutattam, gyakorlati alkalmazásában képes előteremtteni a tanítás azon segédeszközeit és módjait, melyek a maradandó siker biztosítására okvetlen szükségesek.

Legyen szabad ezek után az elmondottakat következő elvszerű javaslati pontokban összefoglalni:

*) Csakhogy ehhez az is szükséges volna ám, hogy a kormány ezt féljegygyel, sőt bizonyos számú ingyen-jegygyel is megkönnyítse. Szerk.

1. A népiskolai földrajzi oktatást az érvényben lévő állami tanterv szerint is tulajdonképen a II. elemi osztályban kezdjük, mert a II. osztály tananyagát képező beszédértelme gyakorlatban már földrajzi fogalmak is vannak.

2. A harmadik elemi osztályban a rendszeres földrajzi oktatás rajzoltatással kísérendő, még pedig mindjárt a felfogatás alkalmával, tehát az iskolaudvar, a község, a határ, a járás és vármegye s ennek felfogatása közben fölmerülő minden fogalom, mely a térképen érzékeltethető: nem csupán szemlélet és szemléltetéssel, hanem rajzoltatással legyen kísérve.

3. Az előnyomott térképvázlatokon a növendékek ne úgy rajzoljanak, hogy az előnyomatot kísérjék, hanem a térképvázlaton hiányzó földrajzi részleteket tüntessenek fel.

4. A földrajztanítás menetét földrajzi játékok és gyakorlatok kísérjék.

5. A jelenleg még mindig sok helyen gyakorlatban levő szövegbetanulmánytatás mindenáron mellőzendő s az értelemmel és a növendékek tevékeny közreműködésével kísért öntudatos tanulással helyettesítendő.

6. A színes térképolvasást szintén színes térképraajzolás kísérje minden fokon.

7. A földrajztanítást, kivált hazánk földrajzának tanítását intenzívebbé teendő a tantestület tagjai igyekezzenek az egyes vidékek földrajzi viszonyait személyesen megismerni. Kívánatos, hogy ilyen tanulmányutakat tevő tanítók kivételes uti kedvezményekben részesüljenek.

8. A földrajzi oktatás egészben véve legyen élénk, közvetlen és a további megismerésre vágyat keltő.

Vaday József.

EGYESÜLETI ÉLET.

Pályázat. Egyesületünk által kezelt **Gans Dávid-alapítvány** ez évi kamatai (33 korona) Áb hó 24. napján (augusztus 19-én) fognak segély címén kiadatni egy tanító árvának, tanító-özvegynek vagy olyan tanítónak, aki segélyre szorul és az egyesületnek rendes tagja, illetőleg a kinek atyja, férje az egyesületnek tagja volt. A kik ezen segélyt elnyerni óhajtják, küldjék be kellően felszerelt folyamodványaikat egyesületünk elnöksége címén (VII., Sip-utca 12.) július hó végeig.

Budapest, 1900. június 29-én.

Hajnal Jakab

titkár.

Kornfeld Gyula

elnök.

A központi választmány június 25-én tartott üléséből a következőket jelentjük:

Elnök: Kornfeld Gyula.

Jegyző: Hajnal Jakab.

Jelen voltak: Barna Jónás, Bárd Rezső, Bató J. Lipót, Csukási Fülöp, Kertész Ármin, Kuttner Miksa, Ozer Zsigmond. Távollétüket kimentették: Léderer Ábrahám, Maislis Ferencz, Barna Jakab, Korányi József, Mandl Bernát, Mendl Lajos és Győri Adolf.

1. Elnök megnyitván az ülést, szomorú jelentést tesz Oblatt Mór, a pesti izr. hitközség fiúiskola nyugalmazott tanítójának, az egyesület rendes tagjának, hosszú betegség után e hó 5-én bekövetkezett elhalálzásáról. A megdicsőült érdemeket szerzett magának az egyesület körül mint vál. tag, mint ellenőr és egyidőben mint titkár, a miért az elnökség külön gyászjelentést adott ki és illő módon róttá le az egyesület nevében a kegyelet adóját a ravatal előtt.

A választmány az elnök intézkedéseit helyeslőleg tudomásul veszi és

az érdekes tagtárs elhunytá feletti fájalmának jegyzőkönyvileg adott maradandó kifejezést.

Szintugy fájdalmas részvétellel veszi tudomásul a választmány, elnök azon jelentését, hogy dr. Goldberg Rafael, budai rabbi, az egyesületnek nagylelkű pártoló tagja elhalálozott. A megdicsőült áldott életű pap egyesületünk körül kiváló érdemeket szerzett egy ízben, mint közgyűlési előadó az egyetemes hitoktatási tanterv megállapításánál és később az egyesületi imakönyv szerkesztése körül, évi járulékaival pedig hosszú idő óta rendszeresen pártolta az egyesületet.

A választmány mély részvételének jegyzőkönyvileg ad maradandó kifejezést.

2. Az utolsó ülésről szóló jegyzőkönyvnek felolvasása és hitelesítése után elnök jelenti, hogy küldöttségileg tisztelgett lapunk szerkesztőjénél, de e helyen is szerenese kívánatait fejezi ki a választmány nevében Barna Jónás irányában azon örvendetes alkalomból, hogy legidősebb leányát férjhez adta, a mit Barna hálással megköszön.

3. Dr. Goldziher Ignác külön levélben megköszöni a választmány részvétnyilatkozatát. Tudomásul vétetik.

4. Elnök a következő adományokat és gyűjtéseket jelenti be:

Egy jóltevő Lederer Ábrahám közvetítésével 80 koronát küldött.

Mendl Lajos tanár 20 koronát adományozott.

Barna Jónás tanár leányának esküvője alkalmából 40 koronát adományozott.

Izr. tanítótestület gyűjtése L.-Szt.-Miklóson 94 korona.

Köszönetnyilvánítás mellett örvendetes tudomásul szolgál.

5. Tárgyaltnak a segélyezési kérvények és a választmány négy tételben összesen 250 koronát segély czímen engedélyezett. Egy kérvényezőnek a segélyezését attól teszi függővé, hogy bizonyítsa be, miszerint betegsége olyan természetű volt-e, hogy ez által működésében akadályozva volt.

6. Az egyesület rendszeres tagjai sorába vétetik fel Székely Adolf, Bajmokon működő tanító (30 éves), megfelelő utánfizetés kötelezettsége mellett.

Ezek után elnök a tanácskozást befejezettnek nyilvánította.

Folyó évi junius hóban tagsági díjat fizettek:

a) Pártoló tagok:

	kor.		kor.
Abel Bernát, Bpest ...	10.—	Latzkó és Popper, Bpest ...	10.—
Dr. Bánóczy József, Bpest	10.—	Orsz. izr. tanítóképezde, Bpest	10.—
Dr. Kayserling M. Bpest ...	10.—	Witt Manó, Bpest	10.—
Dr. Kohn Sámuel, Bpest	10.—		

b) Rendes tagok:

	hátr. f. évre	kor.		hátr. f. évre	kor.
Adler Simon, Bpest ...	—	4.—	Dr. Krausz Sámuel, Bpest	—	4.—
Baumgarten Simon, Miskolcz ...	—	4.—	Krausz Jakab, Bpest ...	—	4.—
Braunberger Manó, Zsolna	—	4.—	Maislis Ferencz, Bpest	—	4.—
Donath Dávid, Beled...	—	6.—	Rózsa Ede, Bpest	—	4.—
Füredi Ignác, Bpest...	—	8.—	Reisz Izsák, Bpest ...	—	4.—
Grünberger Lipót, Bpest ...	—	8.—	Ságh Lajos, Szatmár	—	4.—
Halász Mór, Szatmár...	—	4.—	Schön Bernát, Győr ...	6.—	—.—
Havas Henrik, K.-Kőrös	—	6.—	Szabó Adolf, Jászberény ...	—	2.—
Kozma Lipót, Tasnád	—	4.—	Tauszig Ede, Lugos	—	8.—
Klein Lipót, Vág-Ujhely	—	8.—			

c) Bárczaggyűjtés:

	kor.		kor.
Béreczi Fülöp, Orosháza	6.—	Barta Fülöp, Veszprém	6.60
Donath Dávid, Beled ...	3.—	Tauszik Ede, Lugos ...	6.—
Braunberg Manó, Zsolna	6.—	Fischer Lipót, L.-Szt.-Miklós	18.—

d) *Gyűjtés az árva-alap javára:*

	kor.
A L.-Szt.-Miklósi tanítói testület által rendezett gyermek szini-előadás jövedelméből --- --- ---	70.—
Névtelen, Lederer Ábrahám tanár ur utján	80.—
Mendl Lajos tanár, Budapesten --- --- --- ---	20.—
Barna Jónás tanár leánya kiházasítása alkalmából, Budapesten	40.—

Helyreigazítás:

A mult számban a tagok pótkimutatásában helytelenül közölt neveket a következőben helyreigazítjuk:

Takács Ármin, Trencsén, Nagy-Szlatina. Hohenberg Adolf, Budapest.
Budapest, 1900. június hó 25-én.

Győri Adolf
egyl. pénztáros.

Országos magyar izraelita közalap.

60.
1900. sz.

Pályázati hirdetmény.

Az országos magyar izraelita közalap a folyó év őszén Máramarosmegye Kőrösmező községében, saját házában, felekezeti népiskolát nyit, melyben egyelőre egy tanító és egy tanítónő nyer alkalmazást.

A tanító fizetése évi 1200 korona, esetleg szabad lakás és 200 korona ötödéves pótlék.

Ez állásra pályázhatnak a zsidó tudományokban jártas vallásos életű, okleveles tanítók. Előnyben részesülnek azok, a kik gazdasági vagy ipariskolára is képesítve vannak.

A tanítónő évi fizetése 600 korona, esetleg szabad lakás és 100 korona ötödéves pótlék.

Ez állásra oly vallásos életű okleveles tanítónők pályázhatnak, akik kézimunka tanítására is képesítve vannak.

Az okmány-másolatokkal felszerelt kérvények legkésőbbben f. é. augusztus hó 15-ig Schweiger Márton urhoz, a közalap-bizottsága elnökéhez, (V. Váczi körut 32. sz.) küldendők.

Budapest, 1900. június hó 28-án.

Az orsz. magyar izraelita közalap-bizottsága.

VEGYESEK.

A pesti izr. hitközség érdemdus alelnökének, Deutsch Sámuel ur tiszteletére Sevuosz ünnepén, születésének 70-ik évfordulója alkalmából tartott jubileumi ünnepélyen a pesti izr. hitközségi fiu-iskola tantestülete is részt vett. Stern Ábrahám iskolaigazgató remek, a zsidó felekezeti népiskola fontos feladatát hangoztató és a jubilánsnak a tanügy emelése körül szerzett kiváló érdemeit méltató beszéde után, átadta a tantestület írásbeli üdvözlő feliratát, melyet Maislis Ferencz, a IV. osztály tanítója szokott művészettel lekalligrafált. *Halász* Nátán, a leányiskola n. é. igazgatója pedig tanítványaiból alkult küldöttséggel tisztelgett az ünnepelt előtt. Az ünnepelt férfit a küldöttséget igen szívélyesen fogadta és a testület iránti jóindulatáról biztosította.

Évzáró ünnepély. A pesti izr. hitközségi elemi és polgári fiiskola június 27-én évzáró iskola-ünnepélyt tartott, melyen *Stern Ábrahám* iskolaigazgató a lefolyt évben kifejtett működésről és ennek eredményéről beszámolt. Az ünnepélyen részt vett a 26 tagból álló tantestületen kívül a hitközség einöke Kohner Zsigmond, Herzmann Bertalan előjáró, számos vendég és a tanuló ifjuság, kikkel a tágas diszterem zsufolásig megtelt. A tanítás eredménye kitünő volt, mert a bukottak száma csak csekély 4%. A tantestület 23-szor tanácskozott az év alatt. Évközben elhalálozott az intézetnek 33 éven volt osztálytanítója, Oblatt Mór, a ki már 3 év óta nyugalmazott volt és egyik óradíjas tanító Gerő Viktor, a tanulók közül három halálozott el. Az intézet jótékonyági segélyében, vagy ösztöndíjban 30 tanuló részesült, köztük négyen 100—100 korona ösztöndíjat élveztek a Dr. Kayserling-alapítványból.

Köszönetnyilvánítás. Azon alkalomból, hogy a jóságos Gondviselés elsegített odáig, hogy első leánygyermekemet férjhez adhattam, a kartársi szeretet és megbecsülés oly impozáns módon nyilvánult meg csekély személyemmel és családommal szemben, hogy mindazon százaknak, kik a templomban és azonkívül életem egyik legboldogabb napját még szebbé tették, e helyen is hálás köszönetet mondok. Mély sajnálatomra nem áll módomban, hogy az ország minden részéből szokatlan nagy számban érkezett levelekre és sürgönyökre — melyeknek ára egy kis tanítói fizetéssel ér fel — egyenként válaszoljak. Fogadják jó ismerőeim és barátaim e helyett azon fogadalmamat, hogy valamint e napon ismét tapasztaltam, hogy a közjó érdekében kifejtett munkás élet nevezetes napjain — minden egyéni hiba és gyengeség daczára — megnyilvánul a jóakarát és elismerés gazdag és szegény, nagyok és kicsinyek részéről, úgy hü maradok magamhoz és elveimhez jövőre is, mert erőt és buzdulást merittem, midőn gyermekem esküvőjénél azt a fényességet láttam, mely pénzen meg nem vásárolható, melyet csak a nemes szivek örömeinek és részvételének megnyilvánulása kölcsönözni képes.

Első sorban pedig hálás köszönetet mondok e helyen is egyesületünk tiszteletbeli elnökének, a pesti izr. hitközség érdemekben gazdag hitszónokának, főt. Dr. Kohn Sámuel rabbi urnak, régi atyai jóakarómnak, ki az ünnepi aktusnál mondott magas szárnyalású eskető beszédével besugározni akarta egy igénytelen tanítónak atyai örömeit. Hosszu élet áldásaiban részesítse a magyar zsidóság e fenkölt lelkü papját a Mindenható.

Hálás köszönettel emlékszem meg a pesti hitközség nagylelkü templomi előjáróságáról, mely az egész egyházi szertartást díjmentesen elrendelni kegyeskedett.

Budapesten, 1900. június hó 28-án.

Barna Jónás.

Az első fecskék. Iskolaév végével annyira összetorlódik mindenféle munka, hogy azt hinné az ember, sohasem lesz már vége. Bizonyynyal német volt, a ki a sok bolond statisztikát kitalálta, mert nincs emberfia, ki meg tudná mondani, hogy mire jó, még ha nem is csinálódnék „hasból“, a mint hogy nagyrészen a föld egész kerekén, a közigazgatás minden ágazatában, úgy csinálódik. No, de meg vannak a bizonyítványok, mert meg voltak a konferenciák, meg van az anyakönyv, meg volt a vizsga. Elkészültünk minden irka-firkával, ami ma holnap valóságos beamterré kvalifikálja a tanítót. Csakhogy nincs az a debreczeni kolbász, melynek ne volna vége. Jönnek az első fecskék: az első Értesítők és mi fellelegzünk, kezdünk hinni a tanév végében. Így üdvözljük mint kedves vendégeket a szegedi, az egyesült Győr- és győrszigeti, s kaposvári, a jászberényi, a szatmári, szécsényi és zentai izr. elemi iskolák értesítőit, melyek fennen hirdetik a vakáció kezdetét. Kérjük az egyes iskolák vezetőit, hogy értesítőiket hozzánk minél előbb beküldeni sziveskedjenek, miután legközelebbi számunkban azok ismertetését megkezdjük. Tanítótársainknak pedig gondtalan és kellemes vakációkat kívánunk,

hogy ujult erővel foghassanak két hónap mulva abba a nagy munkába, melyre minden felczifrázás illik, csak az a közmondás nem, hogy: „minden mesterségnek arany a feneke.“

Halálozás. E helyen mi is szomorkodva emlékezünk meg Dr. Goldberg Rafael, budai főrabbról, ki élete 60-ik évében jobblétre szenderült. Legyen neki könnyü a föld, melyen nemesítő irányban működött és hatott környezetére. Egyesületünk benne egyik kiváló tagját gyászolja.

Államosítás gőzerővel. Rezey Szilviusz tanfelügyelő a megyei közigazgatási bizottságnak sajnálattal jelentette, hogy Békés községnek nem kell az állami iskola. Indítványozta: utasítsa a bizottság Békés községet, hogy elegendő iskolát létesítsen a saját erejéből s a terveket és költségvetést 60 nap alatt küldje be. Lukács György főispán és többek hozzászólása után a bizottság hivatalból megsemmisítette Békés község azon határozatát, hogy állami iskolára nincs szüksége és a határozatban fel fogja világosítani a községet, hogy iskolát minden körülmények között csinálnia kell és olcsóbb az állami iskola. *Ha a község erre a határozatra sem hajlik, a közigazgatási bizottság az új iskolák költségeit hivatalból fogja a község költségvetésébe beilleszteni.* A határozatra Békés község június utolsó napjáig tartozik felelni.

Hosszu szolgálat jutalma. Bizony szomorú sors vár azokra a kartársainkra, kik a nyugdíj-törvény megalkotásakor megélemedett emberek voltak s születésükkel megelőzték azt a kort, mely a tanító jövőjéről is gondoskodott. Az ilyenek öregségükben 140—150 frt nyugdíjból tengődnek s kénytelenek a nagyon panaszos kenyérhez, a kolduláshoz folyamodni, hogy életüket fentartassák s egyik napot a másikhoz toldhassák, hogy éhen ne haljanak. Egy ily szegény kartársunk jött Debreczenbe, hogy alamizsnát gyűjtsön, de a vasuton rosszul lett s kórházba szállították. A szerencsétlen hű szolgálata jutalmául egy kéregető könyvet kapott. Bejárta vele fél Magyarországot, de az átélt szenvedés megtörte a különben is nyomorék embert, s betegen fekszik a kórházban. És ha felgyógyul? Bizony itt volna az ideje, hogy a sok szép szó helyett fölös milliókra felszaporodott orsz. nyugdíjalapunkból tisztességes megélhetést biztosítson az állam a mostoha sorsra ítélt szerencsétleneknek.

Olvasókönyveink II. osztályra szánt kötetét, melyet a kiadó czég még a múlt hónap első felében az egyes iskoláknak megküldött, nyomon követte a III. osztály számára szerkesztett kötet, mely egy hét előtt nemcsak a sajtót, de a könyvkötő műhelyét is elhagyta. Ezen részt a kiadó czég csak egyes nagyobb iskolák igazgatóinak küldötte meg, az összes iskoláknak pedig a IV. osztályu olvasókönyvet, mely a jövő hét végén jelenik meg, a harmadik osztályu olvasókönyvvel együtt fogja a kiadó czég az összes iskoláknak szétküldetni. Köszönettel fogadnók, ha magánlevélben értesülést nyernénk azon kartársainktól, kik a könyvek bevezetését a jövő tanévre már elhatározták. *Singer és Wolfner* kiadó-czég részéről pedig (Budapest, Andrassy-ut 10.) felhatalmazást nyertünk annak közzétételére, hogy azon tanítótársaink, kik az új olvasókönyveket behatóbban ismerni óhajtják, forduljanak néhány sorban fenti czéghez, mely a kért könyveket a legnagyobb előzékenységgel az illetőknek meg fogja küldeni.

Halász Ferencz oszt.-tanácsos urat egyesületünk nevében, egy küldöttség élén *Pfeiffer* Ignác kartársunk egy talpraesett rövid szónoklatban üdvözölte. Öszintén sajnáljuk, hogy a szép beszéd szövegét már nem adhatjuk.

Eljegyzés. Brett Mór b. gyarmati isk.-igazgató kedves leányát, Francziskát eljegyezte Friedmann Mór Ipolyságról. Gratulálunk.

Esküvő. Lapunk szerkesztője iránt a tisztelet és szeretet valóban meghatározó módon nyilvánult meg abból az alkalomból, hogy leányát, a kedves Jolánkát feleségül vette Vámbéri Lipót, f. tanító és polg. iskolai tanár. A diszes esküvőn, a mely a dohány-utczai nagy templomban ment végbe, a fővárosi

tanító- és tanárvilág igen nagy számban jelent meg. Az esketésen Lázarus főkantor énekelt, Kohn Sámuel főrabbi, egyesületünk disz-elnöke pedig szivhez szóló szép beszédet intézett az új párhoz és közben rámutatott azokra a nagy érdemekre is, amelyeket Barna Jónás ur úgy a hazai tanításügy körül valamint a felekezeti tanítóságért való munkásságával szerzett.

Különösen nagy hatással voltak az eskető főrabbi azon szép szavai, melyekben a magyar-zsidó házat jellemezte, és a magyar-zsidó család kötelességeit, amint azokat a menyasszony maga előtt látta, lelkére kötötte.

Az esküvő után több küldöttség jelent meg az örömszülők lakásán, a melyek közül kiemeljük egyesületünkét, a melyet szeretett elnökünk, Kornfeld Gyula vezetett, a ki szép szavakkal fejezte ki az egyesület gratulációját. Hogy az ország különböző részeiből jött sürgönyöknek se szeri se száma nem volt, fölösleges külön megemlíteni. Kivánjuk, legyen az új pár oly boldog, a mily nagy számmal vannak a nekik boldogságot kívánók. *K. F.*

Szerkesztői üzenetek.

Sch. L. B.-Topolyán. Az egyéni meggyőződésnek oly feltétlen tisztelői vagyunk, hogy „Válasz“-át, ha Ön az objektivitás korlátait túl nem lépi, még az esetben is közöltük volna, ha „férfias jellem“-ünkre hivatkozás nem történik, miglen jelen alakjában az „audiatur et altera pars“ hangoztatásának daczára sem adhatjuk közlé. Mert miről is van szó? Az egyesület pályázatát hirdet egy hittani kézikönyvre, melyre Ön tiszteletreméltó és jogos ambícióval pályázik. Ámde a közp. választmány részéről kiküldött bíráló bizottság ítélete nem kedvez munkájának és kiadását nem ajánlja. Lehet, hogy a bíráló bizottságnak teljes igaza van, lehet, hogy ítéletében tévedt. Ilyesmi már megesett nem egyszer, nem is százszor. És mert lapunk a tanítóság összeségének érdekeit — emelt fővel merjük mondani — önzetlenül szolgálja és mert e lap a köztünk legcsekélyebbnek egyéni érdekeit is tőle telhetőleg megvédi, mi az Ön „Válasz“-ának nem vágtuk volna utját, ha mélyen nem sülyed az irodalmi színvonal alá. Tessék megfontolni, t. kolléga ur, hogy a bíráló bizottság nem fizetett egyén, ~~ímt a szerkesztő~~, vele tehát gorombáskodni nem ilik és ezen gorombáskodásokat közre adni a szerkesztőnek nem szabad. ~~és még ha tanulságos volna az Ön~~ „Válasz“-a, vagy tanulságos a szerkesztőnek hozzá fűzött megjegyzése, mint mikor pl. múlt számunkban derék egri kollégáink levelét megvilágítjuk, akkor még hagyján! De mi-dön Önnek egyéni nézetén kívül legfeljebb csak azt tanulhatnák meg egyesületünk tagjai, a mit amugy is tudnak, hogyan nem szabad t. i. beszélni azokról, kik valamennyiünk bizalmából mint vezetőink közérdekeinket szolgálják: ilyen esetben nem lehet lapunk szócsöve az egyéni kifakadásoknak. De azért ne tessék más laphoz fordulni „Válasz“-ával, a mint fenyegetni méltóztatik; higgye el, más lap sem fogja közölni „Válasz“-át, ha csak a nyílt-térben nem. Tessék e helyett egész tárgyilagosan ellenérveit leírni, anélkül, hogy a bíráló bizottságot bántaná — hisz személyében az sem sértette Önt — és akkor a „Válasz“ lapunk legközelebbi számában „egész terjedelmében“ meg fog jelenni.

H. S. Dombóvár. Igen helyesen sejtette, miért nem válaszoltunk magánlevélben. Arra az időre, míg olvasókönyveink el nem készültek, a levelezést teljesen be kellett szüntetnünk, mert hogy naponta a megszabott munkán kívül legalább 8–10 levelet is írjunk, arra a lefolyt évben nem volt érkezésünk. Igérjük azonban, hogy ezentul ismét rendelkezésre állunk mindenkinek, ki tanügyi kérdésekben, vagy ügyes-bajos dolgával hozzánk fordul. A mi a vizsgadíjak kérdését illeti, leghelyesebbnek találjuk, ha felekezetünk iskoláinál a tantestület minden egyes tagja, beleértve az igazgatót is, egyformán osztozkodnak a szentírás szavai értelmében, mely évezredekkel ezelőtt hirdette már: „Mispot echod jh'je lochem,“ egy a törvény mindnyájatoknak. Hogyan kívánhatnók mi az egyenlőség magasztos elvének alkalmazását mindnyájunk számára hatalmas érdekek összeütközése daczára és hogyan lehetnénk mi tanítók az egyenlőség magasztos elvének szószólói a gyermekek és ifjuság előtt, ha már a dombóvári iskola általunk igen tisztelt igazgatója is azt szeretné kivenni belőlünk, hogy az igazgatónak, mert ő első az egyenlők között, egy félórát munkával járó magánvizsgálat után, mi nem is megy munkaszámba és melyben nem is ő egyedül vesz részt, dupla lénung jár. Tudjuk, nagyon jól tudjuk, hogyan intézkedik erre nézve az állam, a főváros, a községi iskolák iskolaszéke, a felekezetek. De ne törődjünk ezzel. Nekünk zsidó tanítóknak békés, sőt szeretetteljes együttműködésre van szükségünk és ne zavarjuk azt meg néhány garasért. Ezért mi határozottan a vizsgadíjak egyenlő felosztása mellett vagyunk.

Többeknek. A szünetidőt e lapok szerkesztője az idén is *Tatatóvárosban* tölti. A lap számára minden küldeményt, valamint minden értesítés vagy magánlevelet oda kérünk czimezni.